

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За Црну Гору на годину 8 круна на по године 4 круне.

За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на год 12 круна, на по год 6 круна.

За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.

Претплата се прима само у годишњим и полугодишњим роковима.

Појединачни број 20 хал.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата се шаље поштом, само и непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а коме је наручије, г. Перу Рамаче-новићу, К. Ц. агенту у Котор. Дописи се шаљу Уређивштву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваки ријеч или за број од пет цео-ра по 4 халера за први пут, а за сваки даљи пут по 2 халера.

СЛУЖБЕНИ ДИО.

М И

НИКОЛА I.

по милости Божјој

Књаз и Господар Црне Горе.

На приједлог предсједника Нашег Министарског Савјета, Нашег Министра Иностранних Дјела, а по саслушању Нашег Министарског Савјета на основу члана 221 — одјелка III. Устава постављамо:

за члана и предсједника Државног Савјета Војводу Гавра Вуковића, министра на расположењу;

за чланове Држ. Савјета:

бригадира Митра Мартиновића, досадашњег савјетника, Марка Радловића предсједника обласног суда, и Марка Ђукановића, начелника одјелена за грађевину и саобраћај у оставци.

Предсједник Нашег Министарског Савјета, Наш Министар Иностранних Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 7. децембра, 1905 г.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностранних Дјела,

Л. Мијушковић с. р.

М И

НИКОЛА I.

по милости Божјој

Књаз и Господар Црне Горе.

На приједлог предсједника Нашег Министарског Савјета, Нашег Министра Иностранних Дјела, а по саслушању Нашег Министарског Савјета постављамо:

за секретара Државног Савјета Мирка Мијушковића, професора Цетињске Гимназије.

Предсједник Нашег Министарског Савјета, Наш Министар Иностранних Дјела нека изврши овај указ.

Цетиње, 7. децембра 1905 год.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностранних Дјела,

Л. Мијушковић с. р.

М И

НИКОЛА I.

по милости Божјој

Књаз и Господар Црне Горе.

На приједлог предсједника Нашег Мин. Савјета и Министра Ин. Дјела, и Нашег Министра Финансија, а по саслушању Мин. Савјета, ријешили смо и рјешавамо, да се Војвода Божко Петровић, предсједник Држ. Савјета и Наш Мин. Ун. Дјела на расположењу, и Војвода Илија Пламањца, Наш Министар Војни и државни савјетник на расположењу, по својој молби ставе у стање по која према годинама службе, које им по закону припадају.

Предсједник Нашег Министарског Савјета, Наш Министар Иностранних Дјела и Наш Министар Финансија нека изврше овај указ.

Цетиње, 17. децембра 1905. г.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностранних Дјела,

Л. Мијушковић с. р.

Министар Финансија,

А. Радовић с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

Њ. В. Књаз Мирко сапао је на Ријеку.

— Г. Никола ил. Јуристовски, овд. аустро-угарски вице-консул, отпутовао је на одсуство.

ЦЕТИЊЕ, 16. децембра.

Европа у згаришту.

Како страшно ријечи!

Европа у згаришту.

У времену свјетских потреса, гигантских намјера, огромног комјешања, у времену општег свјетског незадовољства, које се данас овдје утипа, да би се сјутра на другом мјесту још са већом снагом појавило — није ни мало чудновато написати овакве страшне ријечи. Зар ово подземно вреће, које уздиже и распрскава слабу љуску, на којој лежи данашње друштво са цијелим својим уређењем и свима својим застарјелим институцијама, није најбољи претеча нечега страшног што се приближује из даљине као нека визија да испретура све што данас постоји? Зар у времену страшне руске револуције, која препорођава колосално царство у коме сунце не залази и која својим заравним утицајем полако али поуздано ставља мине под данашњу Европу, — зар у времену такве револуције да се не створи повод за мапшање о нечем најстрашнијем? Зар да у времену — кад се океан једног народа као што је кинески, почео да таласа и да своје таласе баца о тропице и слабе стијене бијело расе, не закључите да се нешто страшно спрема, што ће од Европе, те поносне просвјетитељске човјечанства, те под маском хришћанства и апокрифне културе тријанке непросвјетљених азијских и афричких раса, створити прво згариште, на коме ће нићи цвијеће новог лепшег живота љубави, слободе и правдоправности?

Руско-јапански рат и руска револуција уздрмане темеље данашњег свијета. Та два крупа историјска догађаја сачињавају епоху; они су управо вјесници нових дана, претеча нових догађаја на раскрсници између новог и најновијег вијека.

Руска револуција круну ће ставити на недовршена дјела инглеске револуције за вријеме Карла I и француске за вријеме Луја XVI. Инглеска револуција изједначила је грађане пред судом, француска пред законом, и руска ће изједначити човјека са човјеком.

Руско-јапански рат увео је у ред сила представника колосалне жуте расе, подмлађени Јапан. Он је пробудио из чамотиње жуту расу и заталасао је то море највећег народа на свијету. Ако у Европи појединци траже за себо права, што да не добије право и један цео народ од прво пола милијарде дупа, право да живи самосталним животом и да се брани од страних експлоататора? Кад у Европи — вели један руски лист — пад демонстрантима зафију че козачка кнута или по плећима удари сабља објесаог пруског гренадира, сви до неба пиште и говоре и пшту о варварству у XX. вијеку;

а кад у Кини непозвани гости газе светиње тога народа, отимају од њега његову својину и на сваком га кораку шиканирају, те се због тога излије гњев над неколицином мисионара, онда је одмах угрожен хришћански и културни идеал, који треба бранити флотом и отицом нових покрајина!

У Шангају побунили су се Кинези. Поубијали су неколико странаца (Европљана и Америкаца), опљачкали су неколико страних трговина и запријетили су, да ће све „бијеле врагове“ поклати ако се не иселе из Царства Средине. Побједоносни Јован пробудио је Кину, и она се полако буди из сна.

Париски Journal Illustré тим поводом саопштава једну фантазију у сликама и ријечима. Градиво тој је дивственој фантазији дали су данашњи догађаји у свијету, који хоће да измијене све основе и темеље. Беда ми, писац фантастичког романа „Послије 2000 година“, могао би да по завиди на овој фантазији, какву може да створи само француска бујна душа.

Фантазија овако почиње:

..... Пекинг је сјајна, модерна пријестоница цара кинеско-јапанског, цара сједињеног јапанско-кинеског царства, у коме влада „по милости Божјој и вољи народној“ IV. потомак данашњег Микада јапанског. На првој слици, која је приложена уз текст, види се многољудна пријестоница Пекинг са безбројним мрежама телефонским, а изнад њих одржавају саобраћај између удаљених крајева пријестонице ваздушни балони, у којима се људи возе, као ми данас на железницама.

Стара анемична и грјешна Европа скрхала се над рупевинама сопствених грјехова. То није више млади човјек, који хоће да ради и тече у зноју свога лица, већ је то певзионер или рентијер, који неће да ради, али хоће да на лак начин дође још до већег богатства. Азија, богата у сваком погледу, откако се Европа заситила голотињом своје масе и откако је почела да трули ушљед пренагомилаваности злата, постала је богат плићен европских рентијера, а нови извор зараде за европске санкилоте. Бивало је између ње и Европе више страшних и крвавих сукоба. Тамо давно још пред крај 19. вијека један владалац европски заповједио је својим војницима, да Кинезе туку као Хуни, а на неколико година послје тога једно велико европско царство хтјело је да распарча Кину али је било суавијешо од Јапана.

И данас, у години 2121. стара и трула Европа покушала је да на срве на Кину и Јапан, т. ј. на сједињено јапанско-кинеско царство. Велики кинеско-јапански цар позвао је у свој двор све европске посланике и саопштио им је, да прима бачену рукавицу и да објављује Европи рат, а они слободно могу одмах да се крену за Европу.

Отпоче страшни свјетски рат. Заљужало се кинеско-јапанско царство и нагло се да смрви старачку Европу. Би мобилизавано 60 милиона кинеско-јапанске војске, и ти силни милијони пођоше према Бајкалу. Прва страшна битка бјеше код Иркутска. Ледено сибирске пољане

прекрилило гомиле љешева. Падом хиљаде храбрих Руса, утонувше у мору крви хиљаде и хиљаде јапанско-кинеских војника, али још остало милијони. Друга је још страшнија битка била код Тоболска у Сибирји. Руси потучени; све за собом спалили. Ледена бескрајна Сиберија, од Харбина до Урала, претвори се у згариште и напуни се крвљу и љешевима.

На челу побједоносно војске цар Кине и Јапана пријеђе Урал и спусти се у руску равницу.

Задрхта стара грјешна Европа, језа је прожма од Петрограда до Рима, од Париза и Лондона до Цариграда и Атина. Послије крвавих и страшних битака са храбром руском војском, цар Кине и Јапана ушао је у стародревни свету Москву. Скуда пламон и угарак; напријед јак и плач, позади згариште. Руски цар Александар VII. упутио прокламацију на све Русе, на цијелу просвјетљену Европу, позивајући је у „свети савез.“ Удружише се европске државе, скупине своје војске, под једну заставу ступише многобројни народи, али побједоносни цар Кине и Јапана, пошто је спалио Москву и Варшаву, закуца на вратима Берлина, те и њега спали с осталим градовима њемачким. На путу крвавом и страшном од Харбина до Берлина изгубио је силну војску; ту неизмјерну даљину засијао је милијонима костију својих војника — и осветио је кинеско-европску војну и руско-јапански рат. Његова уморна војска зауставила се на ријечи Рајни. Ту се утврдила савезна европска војска. Отпочела је ужасна битка, какву није забиљежила историја свијета. Заустави се матица ријеке Рајне љешевима легијона. Сва вјештина и умна, и техничка, и материјална, и морална старе Европе употребљена је у боју на Рајни — и обавије војске уморне и скрхане падоме једна преко друге. Нити је Азија побједила Европу, нити је Европа побједила Азију.

Ту завршава своју фантазију речени париски лист. Он се не упшта у рефлексије, већ оставља читаоцу да о свему резонује како вна и умије. А да ова фантазија, и ако је неvjероватна, ипак има стварну основу, то је више но очигледно. Циљ јој је, да се представи сва озбиљност ситуације у свијету, да се покаже како идемо у сусрет великим догађајима и да се прстом укаже на ништавило данашњих културних тековина, којима се Европа поноси. Све то свјетска бујица од једном може да иамајени и уништи.

Братски одзиви.

Поводом савезаног отварања Нар. Скупштине у Црној Гори орган радикалне странке „Самоуправа“ доноси овај поздрав:

Дана се, по указу Њ. В. Књаза Николе, састаје на Цетињу прва Народна Скупштина у Црној Гори, да створи нову основу државној организацији, и погодбе за даље напредовање државе и држављана. Важан и значајан дан.

У бурним и судбоносним приликама, када је неодољива бујица турске најезде лавишала сл боду све народе на Балкану, утопав државно биће њихово у огњу и крви, једна шака јунака Црне Горе водила је неједнак и крвав бој за слободу златну. Малена преторија, али велика појунштву

својих синова по њиховој неугасивој љубави према слободи, Црна Гора, под вођством својих црквених глава, одржала је неугашено огњиште своје слободе. Херојска борба, која је славу црногорског оружја провијела широм дијела свијета, створила је од Црне Горе малу и независну Књажевину, са аутократском владавином, и са признатим угледом у образовану свијету.

По мудрој визији, да „свако вријеме носи своје бреме“, Књаз Никола прегао је, да своју Отаџбину, и по њеном унутрашњем уређењу, уведе у коло осталих европских држава, да својим јуначким Црногорцима пружи прилику да, радом на уређењу државе, покажу да њихова здрава свијест стоји на висини њиховог јунаштва, и да њихово родољубље, у данима мира, није ни мало мање од онога, које су они увијек сјајно показивали у данима крвавих бојева. Њихова вјера у здраву свијест и жарко родољубље црногорских синова манифестује се данас на начин достојан просвјешћена и родољубива владара.

Као убјеђене демократе, које у сагласности између владара и народа, у узајамном повјерењу њихову, гледају прве погодбе за здрав и природан развитак државе и народа, ми уредно поштовамо данашњи свечани суверенитет између владара и народа на Цетињу желећи му дух слоге и узајамног повјерења, из кога једино могу потећи неопијеније користи за народ и државу. У увијењу, да ће под владавином мудрих и праведних закона признате и цијењене врлине јуначких Црногораца узети још већи развој, и Црној Гори доијети сваковрсни напредак, а владару њеном повећати скупотино благо народне љубави и повјерења, ми уредно поздрављамо први корак братске нам Црне Горе у слободан, грађански живот, чије ће сласти, увијерени смо, само повећати љубав Црногораца према кршном и домовини. Са Аваде славе, дичној црногорској браћи око крснога Ловћена, шаљемо уредан, братски поклан: Срећан и свијетло нам рад, браћо!

„Београдске Новине“ о значају Никољ-дана овако пишу:

По државничкој увиђавности и племенитој иницијативи својег витешког владара, братске нам Горе Црна ступа од данас у нову фазу државног јој живота. Од патријархалне, аутократске владавине, она данас прелази на суверену представнички режим, у којему народ са владаром дијели власт и бриту око управљања државним пословима, подпомажући и уздижући ауторитет уставног владара, а с њиме и углед саме државе.

Ми још не знамо какав ће устав Књаз Никола изнијети пред прву Народну Скупштину у Црној Гори, и да ли ће тај устав погодити тежње и потребе народне у оноликој мјери, у којој то жељи народ српски у Црној Гори. За корисну и правилну функцију нове државне машине у братској нам земљи од прегодме је важности, да се при њеној изradi води рачун о стварним потребама земље, о ступњу културног јој развитака, о темпераменту масе народне, како се не би отишло у екстреме, који новоме реду ствари могу само наудити. С друге стране морају се стално имати пред очима неизоставне основне погодбе, без којих се парламентарни живот не даје ни замислити. У томе погледу

ду и владар и народно представништво морају мудро одмјеравати сваки корак, како не би касније морали ударати у напрат. Боље је и лагано, али стално ићи ка напретку, него пренаглити, па послједице узимати напрат, јер такви кораци бољо утичу на масу народну, сугерујући јој неповјерење према врховном представнику државне власти, и унесећи у јавни живот забуну и пометњу, од којих љуто страдају интереси народа и државе.

Призната мудрост и богато искуство витешког владара Црне Горе много обављају за правилан развитак политичких прилика у Књажевину. И као што је у данима ратне опасности његово пламено родољубље кршним Црногорцима објаснило путеве ка витешкој слави, тако ће и његова памет имати широк поље за рад на консолидовању унутрашњих прилика, на подизању нове и трајне зграде државне. У то ми дубоко вјерујемо, а у то вјерује и народ у Црној Гори.

Од памети и родољубља првих народних представника у многоме ће зависити, да се нови режим у држави трајно утврди, и да земљи донесе оне користи, које прави пријатељи народа очекују од њега. Он ће то и учинити, ако у народних представника буде искрене и праве добре воље према раду за опште добро, ако се бар у први мах задовоље оним, што се може дати, ако настану, да први кораци буду поуздани и одмјерени, те да се и на пракси утврди, да је уставна владавина корисна за Црну Гору. У томе ће бити строге користи не само за народ и државу, него и за даље напредовање слободомислих уредба; у томе је и највиши интерес првих пријатеља уставности и парламентарног режима.

Пред корак, који је учинила мала, али свијетла и угледна српска Црна Гора, ми, као свагдашњи пријатељи њени, стојимо прилично забринути за њену будућност, јер се бојимо старе српске бедности, неслоге и раздора. Не дао Бог, да тај случај наступи, јер би он доио много зло томе непаћеној и сиромашној Црној Гори, која у новоме реду ствари тражи нове изворе снази државној и народном напретку.

Данашње свечано отварање сједнице прве Народне Скупштине у Црној Гори представља важан момент у животу то јуначке српске државе. На растанку са старинском патријархалном владавином, у којој је црногорско оружје име српске обављало неуморном славом, а Црној Гори доијело велики углед у образованом свијету, народни представници морају бити потпуно свијесни нежноти улоге, која им је у данашњицу, и уложити сву своју памет у то да тој улози што боље одговоре, како би у договору и споразуму са витешким и мудрим владаром, своју кршну домовину повели новим напредцима и успјесима, и увећали онај морални народни капитал, који је стечен многим крвљу црногорских јунака, великом мудрошћу и жарким родољубљем црногорских владара. То мора бити жеља сваког доброга Србина. То је и наша уредна жеља. У то име честитамо од свег срца црногорској браћи ступање у нов слободомисли државни поредак, желећи им, да он донесе народу срећу и напредак, и да још више појача интимну везу љубави и повјерења између народа и владара, јер је Црна Гора под тим знаменем дошла до данашњег својега угледа у свијету, и

јер само под тим знаменем може рачунати на још љепшу и срећнију будућност.

Биоградске „Вечерње Новине“ овако пишу о отварању Скупштине и увођењу Устава и парламентарног режима у Црној Гори:

Данас се састала на Цетињу прва Народна Скупштина јуначке нам браће Црногораца.

Нека им је срећно. То је прва државна Скупштина, коју ова браћа наша отварају од како су се склонили у оне крпе, где су чували и сачували своју слободу, славу свога оружја и свијетло као сунце име српско.

Снакада, па и сада, ми се дичимо њима. И не само ми, него и цијело Српство. Нема кутка на земљи, ма колико мала и незнатан био, нема Србина на свијету ма где био, у Америци или Србији, у Сијему, Банату и Бачкој, или Старој Србији и Македонији, па ни на далеком истоку — јер и тамо нас већ има — велико нема нијде једнога Србина, малог или великог, младога или старог, женскога или мушког, коме у души пред именом Црне Горе не гори кандило љубави и поноса. Свечано у души Србину јој наступу кад помисли на Црну Гору, кад изусти славно име црногорско, кад се сјети на славу оружја њиховог, које није дало да се помрачи зенит неба српског.

Дани су борбе прошли, и прије него ли опет дођу, нека малена Црна Гора закорачи и на путу културног јавнога живота, и нека закорачи онако исто однажно како је гурнула на путу славе свога оружја. Јуначка дух, који је умно да сијена из архива хандара, нека пресија сад мудрошћу у дому општега договора. Тако, братски, патријархално нека се договарају о том, шта је њиховој лијепој отаџбини корисно и потребно. Нека од њих далеко буде све што карактеристично људу низих себицих интереса, јер ти људи доводе земљу у забуну и потињавају је интересима појединаца и котирија. Нека им пред очима свакада лебди само општи државни и народни интерес у лијепој слози са славном и мудро династијом Петровићевом и — никада неће помисли пута.

И мудар је доиста Књаз Никола, мудар и као човек и као владар. У греху му се не може уписати што на сваки прехтјев слободомислих елемената није одмах савијао кичму и постао њихов послушник. Јер онда не би могао бити господар. А кад он не господари, не би у опште господарио нико, и онда где би се дјела Црна Гора.

Галијама се не путује по пучини морској кад се једрила окрећу према сваком повјетару. Само је пуни дах вјетрова подесан за моришловца.

А то је и за државника. Да што је држава него галија на пучини општега живота народа? Ту ако се незадовољници и морају трпети — а зло би било да их нема! — не мора се на сваки њихов хук подметати одмах једрило. Јер таквих је хукова много, сваки својим правцем, и брод би морао само дрхтати међу тим силним правцима. Али кад је подухуно општи вјетар, вјетар договорнога уставног живота, нарочито у свијету слободомисли, мудро не би било ни мало не прихватити га и не поћи правцем којим он тјера.

Јатски у Новом Саду, 1898. био је уредник „Обзора“ и „Вјесника“, али се убрзо вратио у Нови Сад, гдје и сада живи.

Прве се његове pjesме датирају из 1873. Штампано их је „Буњевачкој и школској вили“, коју је уређивао каноник Иван Антуновић. 1874. први пут се јавио у „Вјеснику“ с pjesмом „Плата љубави“. Од тада је махом у „Вјеснику“ штампано своје pjesме, и оригиналне, и преведене. Ту су запале најљепше његове pjesме, међу њима: Витез Владислав, Брђанин Дјевојци, Херцеговина, Пад Цљевне, Отајник, Појезија и Жумберачке Елегије.

У свима се овим pjesмама огледа правна pjesничка душа. Одудељавали су се само оним, што је идеално, и држећи се принципима, да је поезија по Змију „књи најмилија“, која ублажава патње на овоме свијету, Храниловић увијек претходно кристалиште своја осјећања па им тек онда даје израза у pjesми.

У пизу ових pjesама готово су му најљепше Жумберачке Елегије.

Храниловићеве су pjesме излазиле готово у свима српским и хрватским књижевним листовима. 1889. издао му је pjesме Матица Српска, а 1893. Матица Хрватска.

Поред приповиједака, у којима је Храниловић са приличним успјесом опробао своје перо, уз pjesме су му најзнатнији и најкориснији његови радови на пољу критике, фељтона, расправа естетичко-књижевне и историјско-књижевне садржине. На томе пољу он је као pjesник мира намећу браће српско-хрватске ширио корисан утицај. Хрвате је упознавао путем књижевне критике са српским књижевницима Србе са хрватским. Његови радови у томе правцу имају монументалну вриједност. Год. 1890. написао је у загребачком „Вјеснику“ дивну,

И књаз се тој општој констелацији мудро одазвао. Нека му је слава. И одазвао се на вријеме кад је могућно не допустити да представници народни уђу у нов живот са жучним мјехуром тамо гдје је српе. Овако ће се почети тихо и патријархално, с циљевима општим пред очима, онако би се почело — ну, што да опсеу јемо? Почело би се овако како видимо у Русији, и како је било у Француској, Инглеској и другим државама. То Црној Гори није одвећ потребно. Зато и кажемо: овај корак Књажев је корак веома мудар и у пуној мјери корак државнички.

Нека му је почетак сретан!

Новосадски „Браник“ пише:

„О Никољу-дне отворио је витешки Књаз Никола црногорску скупштину. Као што му је проглас о Луцину-дне био пуно значаја и полета тако му је и пријестона бесједа. Та пријестона бесједа Књаза Николе није састављена по обичној шаблони пријестоних бесједа на западу Европе. Она садржава ону главну мисао као и проглас о Луцину-дне, наиме да досадања аутократија у Црној Гори није могла никад доћи у пртијаност са слободом црногорскога народа. То је она мисао, коју је пок. Љуба Немаковић за Црну Гору још прије 57 година у оном стиху озвучио ријечима: кад је слобода Србе избјегла, у твоје је стапље прибијела. Према томе, што аутократија није могла у Црној Гори никад значити пртијаност са слободом црногорскога народа, Књаз Никола према духу времена, према напретку у култури и цивилизацији, у којем и Црногорци треба да су учесници, — радо хће да дијели са својим народом власт, па све оно, што у просвјешћеном свијету народи у правима државнога самоуправљења са уставом уживају.

Уставно доба, које је о Никољу-дне у Црној Гори наступило, свијетла је тачка у дубокој тмини потиштености Српства на Балкану, а уједно високо одскаче од партијских траваца и читавог данашњег јаднога стања у Србији.“

Земунска „Народност“, доносећи опис никољ-данске свечаности и у изводу, према телеграфском саопштењу, Пријестону Бесједу, вели, да ће бесједу доијети у дјелости. „не зато што је то говор црногорског Књаза, већ што се такав говор није чуо са пријестона од када је уставних држава.“ Мало је владара — наставља „Народност“ — који су дјелима својима и у непријатеља знали издудити поштовање. Послије овога говора поклоњиће се великоме Господару мале Црне Горе сви пријестони и све земље и градови, јер с оваким говором могли би се подићи и највећи пријестони. Док је Књаза Николе, балканско Српство може мирно гледати у будућност.

ПОЛИТИЧКЕ ВИЈЕСТИ.

Догађаји у Русији. Вијести из Русије супротне су једна другој. Како је саобраћај западне Европе са Русијом доприје два три дана био прекинут, то није никакво чудо, што су европски листови о догађајима у Русији доносили разне и сувише увеличане а довољно непровијерене вијести. Из гомиле разноврсних вијести,

опсежну и темељну студију о пок. Воји-славу Илићу Прско те лијепе студије Хрвати су се потели упознати с Војиславом и цијенили његову поезију. Мало је ко и од српских књижевних критичара онако савјесно и опсежно опротао Војислављеву поезију као Храниловић у биоградском „Колу“ написао је „Драбеске из хрватске књижевности последњих 20 година“. Ту је Србе упознао са продуктивним најновије хрватске књижевности У „Јавору“ је 1891. изашла његова студија „Правда савремене приповијести и Симо Матавуљ“. Писао је на даље: „о ауторству епа (мрт Славко-аге Ченгића)“; ојено илустрација у хрватској књижевности; „два pjesничка побратима др. Фрања Марковић и Август Ш-ноа“; и „вјера и анархизам“ (у „Бранку“ 1893). На „Јавору“, „Позоришту“ и „Бранику“ био је сталан сарадник. У „Јавору“ су излазили најљепши његови реферати о књижевним продукцима и у Срба, и у Хрвата. Он је увијек био жива веза између српске и хрватске књижевности. Што су данас у поновљеном сјају међу свијеснијим елементима народа српског и хрватског имена синудили свијетлији дани братске слоге и толеранције, Јован Храниловић слободно може да рече, да је његов књижевни рад прилично утр пут тој слози. Његова pjesничка душа мора данас особито да се радује, гледајући и на јави оно, о чему је он кроз три дјенија омире и западе пјевао и сликао, вазда приправан, да међу завађају браћу унесе границију мира.

Нека би Бог дао да и даље одважно корача путем, којим је пошао.

М.

ЛИСТА К.

Јубилеј Јована Храниловића.

Име овога заслужног pjesника и књижевника познато је широм Словенског Југа. Он је pjesник два братска једнокрвна народа, или упросто једног истог народа са два имена. Његово је име подједнако познато и Србима и Хрватима, и колико год Хрвати имају права да га називају својим, толико исто имају права и Срби да га за себе присвајају. И у врсним највећих искушења, најжучније заваде и свађе између браће, Јован Храниловић је својим радовима књижевним идеално служио тако корисној српско-хрватској слози и заједници. Његово срце подједнако осјећа за једног и другог брата; он управно и не чини разлику између њих. Продукти његове pjesничке душе спајали су у цијелу оба народа и везивали га у што тјешњу везу и онда, кад су политичке страсти и смутје између њих, благодарећи фанатизму и зацлепљености, копале дубок јаз намећу браће на штећу њихову, а на корист и увеселење заједничких им непријатеља.

Јован Храниловић таквим својим радом може само да се поноси. Тек сада, кад је увиђавност надвладала страсти и фанатизам и кад је здраво схваћање обостраних интереса потиснуло у позадину појединачне и провинцијске интересе, Јован Храниловић радосно може да баца поглед на свој дојакошњи рад, увјерен да није био неплодан и шетан.

У прошли уторак, на Св. Никољу, тога значајног дана, кад је pjesник на пријестолу Црне Горе дао Своме народу Устав,

које саопштавају индески и немачки ликови у пошљедње вријеме могу да се с позитивношћу разберу само вијести о генералном штрајку у Црјалој Русији. Тај је штрајк отпочео у Москви. У томе Турген-љевом „Татарском Риму“, који броји преко милион становника, ушљед штрајка престале су да функционошу вене и артирије јавног живота. Пекари не пеку више хљеб; електрично освјетљење не претвара више ноћ у дан, јер су радници у централним престали да раде; трамваји престали да саобраћају; трговине су затворене; из пивница не чује се жагор; канцеларије празне; на високих фабричких димњака не куља више први загушљиви дим, јер нико у њима не ради; на станицама мостковским стоје жељезнички возови, како су се затекли; у опште све је застало, обамрло. Преко милион људи — вели бечка Neue Freie Presse — од једном је затворено у мрачној гроб, да још живи погледају у чељустни смрти. Тек сад — продужава „Преса“ — модерно друштво може да појми авет генералног штрајка, с којим ће се данас морати да бори културно човјечанство, јер је генерални штрајк, који од једном парализује сав државни и друштвени живот, права аветница за модерно доба, управо најеграшњије и најнечовјечије средство, које човек употребљује у борби са данашњим друштвеним уређењем. Оно што генералном штрајку дјеје страховити изглед кстура са различитим чељустима и са оштром косом на рамену — завршава „Н. Сл. Преса“ своја резолуција — то је управо политичка страна његова, опасна и штетна за цијело друштво и бесцјелна по својој смјери исто онако, као што је, по латинској причи, била бесцјелна завјера свију удова цијела против „демобла“ стомака.

Ако је ијероними најновијим вијестима, генерални штрајк, који је започео у Москви, најдужи и у самој Русији на поодобравање и на отпор од стране свјеснијег грађанства. Између штрајкача и народа нарочито грађанства било је већ крвавих сукоба. Грађани су јавно огорчени на штрајкаче, који су укочили трговину, рад, зараду и цио јавни живот. Ово је сада најпозоријни тренутак за прави грађански рат, и влада грофа Витеа у томе погледу имаће још више брига и посла, ако буде хтјела, да извојује побједу либерализма и уставности над крајњестим: реакцијом и анархијом — Неки, према Русији, непријатељски расположени, листови донијели су вијести, да се руско царство нади на прагу финансијског банкротства. Петроградско „Новоје Време“ одуодило побјег те вијести и овако пише о руским финансијама: „И сувише је дал-ко руско државно банкротство. Разумије се, да ће финансијско стање постајати у толико све теже, у колико се више буде одуговлачило рјешање унутрашње кризе. Са двије је стране угрожена наш државни кредит: од међународне банократје, која се сада копка с руским држ. ним хартијама, и од наших револуционарних странака, које преувеличавају за државне финансије недовољне прилике да би на тај начин у публици изазвале неповјерење према државном кредиту. Владина је дужност да отпочне отворену борбу са акулским тамним силама, које би хтјеле да наклебљиву гозорницу нашег аталасног друштвеног живота истуре несакупљиву зветицу државног банкротства. Влада не треба да се шаљива, већ да томе стане одмах на супрот“.

Зашто је пао Фортисов министарство? У Италији је био пао Фортисов кабинет. Узрок је паду т. ав. вивека Клауду, коју је Фортисов кабинет закључио са Шпанијом. Још 16. новембра истекло је био рок трговинског уговора између Италије и Шпаније. Како се уговор није могао на вријеме обновити, обостране глде потписале су један *modus vivendi*, да не би, на штету обдвје земље, наступила неуговорно стање. Али овај привремени уговор за Италију није био повљдан. По њему је било предвиђено, да се на шпанолеска вига при увозу у Италију плаћа 12 круна царине од хектолитра, док се по ранијем уговору плаћало 20 круна. Због овога је у Јужној Италији настало силно огорчење против владе, пошто Јужна Италија нема развијену индустрију као сјеверна, те је готово једини извор економске снази њеног становништва у земљорадњи и виноградарству. Опозиција у парламенту талијанском користила се овим незадовољством, и кад је у парламену поведена ријеч о привременом уговору са Шпанијом, влада је на гласању остала у мањини. На тај начин је пао Фортисов кабинет, а с њиме и министар иностр. дјела Титони, кога опозиција највише и окривљује због рђаво закљученог привременог тргов. уговора са Шпанијом.

Царска власт — на папиру. Цар Кореје, о коме су за вријеме руско-јапанског рата свјетске новине много писале, прави је цар само са титулацијом и без власти царске. Познато је, да је јапанска војска још послје боја код Чемулпоа ушла у Сеул и цара Кореје ставила под јапански протекторат. Јапан је у вријеме рата са Русијом изјављивао, да ће чувати цијелокупност и самосталност Кореје. Разумеје се, да му у те изјаве нико из свијету није вјеровао осим — цара Кореје. Данас је

Јапан урадио супротно својој изјави. Ових дана из Токија је отпутовао у Сеул, пријестоницу корејанског цара, маркиз Ито, кога је Микадо наименовао за свога генералног гувернера у Кореји. На тај начин Кореја је постала јапанска провинција, а цар Кореје сада је прави цар — на папиру.

Са Словенског Југа

Вијести из Србије. Политичка ситуација у Србији постаје све замршенија. У свима биоградским политичким круговима осјећа се јако незадовољство против да наше самосталне владе. То незадовољство добија изазу у писању огромне већине биоградских листова, који су, изузевши само два листа, почели од „Трг. Гласника“ сви нерасположени према влади г. Стојановића. Откако су представници народне странке прешли у отворену опозицију, ситуација је постала још тежа. Веће народне странке говорили су у Скупштини против владиног пројекта буџета. С друге стране влада има велику муку са завјерничким питањем, о коме се сада у Скупштини говори са свим слободом. Министар иностр. дјела Жујовић дао је због тога иштању оставку.

Дебата о пројекту буџета у Скупштини била је бурна, страсна и дуготрајна. У дебати су учествовали сви правци радикалне странке Претечајући пројект буџета, Мишић, Веснић, Николић, Протић и Н. Петровић оштро су нападали данашњу владу. Судећи према извјештајима у биоградским листовима, о пројекту буџета најистрпније је говорио др. Војислав Вељковић, који у Србији важи као један од најбољих стручњака за финансијска питања. Вељковић је у својој говору изјавио негодовање, што влада није изнјела на јавност трошкове за кривисање, па је насупрот тврђењу министра финансија доказивао: да ће због нове царинске тарифе, ако буде заштитна, што у осамом не зависи од Србије, приходи бити мањи, и тиме ће бити поремећена равнотежа у буџету. На даље је Вељковић у својој говору тирају, да је влада прикрила неке кредите, да би буџет изгледао што бољи на очи, и порицао је министрову тврђење, да постоји државна готовина, доказујући, да је обратно истина, тј. да је Србија на крају 1904 имала 16.375.000 динара дуга и да ће на крају ове буџетске године имати дефицит од преко 5 милиона.

На гласању је влада ипак продријела са пројектом буџета, јер опозиција још није ријешена владу да обори.

Централна управа Босне. У неким мађарским листовима било је ријечи како би централну управу Босне и Херцеговине, која је сада у заједничком министарству финансија у Бечу, требало пренијети у Пешту. Поводом тога предједник бечке трговачке коморе витез Клиник држао је у моморни говор, у коме је нагласио, да би такав захтјев мађарски био противан интересима аустријске индустрије.

Овјерући се на овај говор, загребачки „Обзор“ замијера Клинику, и вели, да Босна и Херцеговина нијесу окупиране ради аустријске индустрије, већ ради њиховог уређења, па том приликом предаже, да би централну управу окупираних покрајина требало пренијети у Загреб, и због етнографских, и због политичких, и због културних обзира.

Напредок Бугарске. Пред сарадником бечке „Н. Сл. Пресе“ бугарски делегат за закључене трговинског уговора између Бугарске и Аустро-Угарике, П. Германов, говорио је о напредовању Бугарске. Он је рекао, да данашња бугарска влада жели да сједини конзерватизам са демократијом ради успјешнијег увођења нових реформа. Бугарски је народ — вели Германов — сит реформама, које су подривале државне тмиље. Бугарска је војска добро наоружана и она ће се употребити само на то, да се спречи да либа земаља, које насељавају Бугари, и да се сачува независност Бугарске. Германов је на даље говорио о напредку Бугарске у економском и финансијском погледу, па је своје излагање завршио изказаном вадом, да ће Аустро-Угарска у трговинском уговору са Бугарском дати овој концесије у сопственом интересу.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Патријарх Георгије Бранковић). На Св. Никољу ове године карловачки патријарх српски Његова Светост Георгије Бранковић прославио је педесетогодишњицу своје свештеничке службе. У овој ријеткој прослави учествовао је све свештество српске православне карловачке митрополије са народом. У Ср. Карловцима био је образван нарочита одбир за прославу, која је, судећи по извјештајима у српским листовима из Аустро-Угарске, испала величанствено. Тога дана јубилар је примио многобројне госте из Карловца и са стране, који су долазили да му честитају. Из свију српских крајева, а нарочито из области карловачке митрополије патријарх је добио много-

бројне честитке. Полудељбени орган хрватске владе „Днев. Лист“ пропратио је патријархов јубилеј нарочитим свечаним издањем, а неколико биоградских најугледнијих листова поздравили су том приликом сиједот патријарха најтоплијим чланцима. Тога дана цар и краљ Фрања Јосиф одликовао је јубилара великим крстом Леополдовога ордена са лентом, поставши му својеручно писмо, у коме је нагласио, да му тај орден подјељује у знак пријанана вјерности његовом пријестолу и домовини, као и ради многих његових заслуга на црквеном, културном и добротворном пољу.

Патријарх Георгије Бранковић родио се 6. децембра 1830 у Кулпину у Бачкој. Основну школу свршио је у Сенти, гимназијска четири разреда у Ст. Врбасу, пети и шести у Баји, а философију у Вел. Керету 1848. марао је да прекине студије, те је постао биљезник, које је дужност вршио до 1852. Те године пољу у карловачку богословију, коју је 1855 свршио с одличним успјехом На Св. Никољу 1855, новосадски епископ Платон Атанацковић зајаконио га је, а 1856 поставио га за капелана његовом оцу у Сенти. Послије двије године буде изабран за сомборског проту. Ту је Ђорђе Бранковић отпочео прави свој рад на просвјетно црквеном пољу. Као прота сомборске и доцније управитељ сомборске српске учитељске школе Ђорђе Бранковић је био необично омиљен. На српским црквеним саборима од 1861—1881 проту Бранковић био је посланик. 1882 Св. Синод га изабере за епископа темпшварског. Послије смрти патријарха Германа Анђелића, српски црквени сабор изабере за патријарха карловачког епископа темпшварског Георгија Бранковића.

Патријарх Георгије Бранковић на разне културне и просвјетне циљеви свога народа даровао је до сада до 500.000 круна.

(† Арса Пајевић). Неки дан је у Новом Саду преминуо тамошњи књижевник и издавалац многобројних српских књига Арса Пајевић. Пок. Арса био је риједак родољуб, човјек бољевина срца, која је умно да схвати невољу и биједу свога ближњег. Његова племенита рука извела је на пут среће многог сиротног љака, нарочито из овијомшњих српских крјева, према којима је племенити покојник за вријеме свога живота гајио особите симпатије. Однушевљен вазда за Црну Гору, пок. Арса је на глас невеселике пушке схватио у ове крајеве и учествовао је у ратовима за слободјење. Кад се вратио у Нови Сад, он је одржавао везе с нашим крајевима, и наше школе даривао је књигама.

Нека је мир пепелу његовом и свијетом, на спомен био у народу српском, који је љубио и толико за њега осјећао!

(Најљепши поклон). „Бранково Ко-до“ саопштава овај кратки умјетни чланак, који треба да прочита сваки пријатељ српске књижевности.

Проближују се Материце на Оцевин, на реду су многа свјетларста, долазе и велики празници Христова рођења, одмах за тим Мали Вјек и Св. Сава. Ти су дани у првом реду дани домаће радости, кућнег весеља, — среће породичне.

Тих се дана чине већ и у нас многи поклони. Глава се породице већ из ра није брине, да сваком од млађих својих те дане заслади, да сваког по речим обрадује. Материце се одавно спремају, да дјецу изненаде; па и остали рођаци пазе, да о тим данима не забораве својим најмилијима каквим поклоном увећати радост и задовољство. Против тога, најисслије, не би имао нико ништа; да ли је пак то и српски обичај или је попримљен од других, не би вриједило на танко испредати. Обичај је ту — поклони се чине и чиниће се и даље, особито код наше интелегенције.

Па какво је то поклањање, даривање? Разумије се, да се при том пазе, да поклони буду што љепши. Али се, на жалост не пазе, да ти поклони буду и најпаметнији и најкориснији. Често се силан новац баца на поклоне, од којих готово нема никакве користи, или је барем у великом неразвијеру према новцу, који је за њега издат. Таки поклони не дају ништа ни духу ни тијелу оном, коме се поклањају.

Ако се в.ћ и гледа на корист полона, гледа се већином на корист, коју ће од њега имати снај, коме се поклања. То је, најпослије, и право, — боље је и то него никакве корист. Али и ту је често и понајчешће само материјална корист. На корист, коју би отуд имала душа и срца обдарених, ријетко се гдје пазе.

У томе је прва погрешка, јер баш ови дани домаће и породичне радости треба да придонесе највише користећи душе и срца чланова сваке српске породице. Не указује ли нам се и у том лијепа и поучна слика наших сеоских домова? Ко се не сјећа или није читао, како главне породице окупе тих вечери око себе млађе своје, да ви причом или пјесмом уз густе напоје душу, опдемене срце идејама доброте, поштења и јунаштва српског.

Друга је погрешка тих понајчешће врло скућних поклона, што се за њих вадаје српски новац највише у туђинске руке. У томе понајвише грјеши вапа виша и највиша интелигенција, наши бољари и богаташи, а често и лакомисленији обожаватељи центрије и аристократије.

Изгледа на први мах, да су ово све ситни приговори. Но паметнијим и већим народима, него ли смо ми, оно нијесу ситнице. Уопће за један народ у оакним приликама, у којима се ми налазимо, није дан па ни најситнији рад не смије бити ситнаријом. Ситне смо радове изгубили с вида и заустили, великих нијесмо кидри ни почети, — па тако нам и иде. Ситни рад прије свега! Вршимо ли сваки своју и најситнију дужност тачно и савјесно, — сви скуп, цио народ мора напредовати.

Према томе и на поклоне треба друкчије гледати. Треба пазити, да и од поклона, које чинимо, — а ми смо и у том често „широке натури“, — буде користи и за душу и срце, и да српски новац беа големи невоље не иде у туђе руке.

Српска лијета или научна књига, српска слика, српска музикалија, уопће свака српска умјетнина — јесу по том најљепши, најпаметнији поклони у ове дане. Од њих ће бити користи по душу и срце; отуд ће бити користи и опште наше а и новац ће остати у нашим рукама.

Или ће можда наша интелигенција и у том бити неразумија од оног сељака крај огњишта у гуњу, кад с густлама у руци хоће својим неписменим укућанима да пјесмом и причом наодмјести штампану књигу, да им обдари душу и срце већим поклоном, него многа интелигенција наша кућа. Тако, ето, ради, наш прости сељак, — вриједно би било бар на њега се угледати у том, — а да велике и пеће народе и не спомињемо?!

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Џетиње, 16. децембра.

(Одликовање). Његово Краљ. Височанство Њаз Господар благоволило је одликовати г. Митра Дрецуна разиноиспитача Главне Државне Контроле V степеном Данилова ордена; а г. Милоша Драгића, управника-фактора Државне Штампарије; г. г. Милију Павићевића, Риста Михаљевића и Стевана Ђурашковића, писаре Гл. Државне Контроле златном медаљом за „Ревност“.

(Помиловање криваца). На Св. Никољу поводом давања Устава Свјетне вјерноме народу, Њ. Кр. Височанство Господар благоволило је помиловати многе кривце и опростати им издржавање досуђене казне.

(Радост у унутрашњости земље). На многих мјеста у унутрашњости Црне Горе јављају нам, да је вијест о заклетви Господаревој на Устав и о свечаном отварању прве Нар. Скупштине у народу примљена с неописаном радошћу. Тога дана по црквама у унутрашњости служена је свечана служба Божја са благодарењем за срећу и здравље Њаз Господара, Њаз-женског Дома, за напредак Црне Горе и срећу новог политичког њеног живота. Послије благодарења народ се скупљао и проводио дан радости у највећем расположењу.

(Преселио се у вјечност). Поћу 15. ов. мјес на Данилов Грду испустио је своју млађану душу Божо С. Бошковић, аташе министарства иностр. дјела. Покојник је по свршетку царског лицеја код Галата Сераја био послат доиноу у Цариград, гдје је неко вријеме учио права и радио у нашем посланству, одакле је на пошлетку премјештен у министарство иностр. дјела на Џетиње. Пок. Божо је био благе природе, даровит и окретан у раду, по све карактеран, и као такав омиљен међу својим друговима и по школи и по служби. Због племенитости своје душе, искрености и љубавности уживао је симпатије код цетињског грађанства.

Нека Свемогући подари млађаној души покојниковој рајско насеље, а његовој родбини моћи да би могла лакше претрпјети овај губатак.

(† Миљан Рашковић). Из Куча нам јављају, да је тамо преминуо у 43. год. свога живота барјактар фундички Миљан Спасов Рашковић. Као млађи од 16 година пок. Миљан већ се био прочуо својим јунаштом и храброшћу, коју је показао у пошљедњем рату, због чега је био одликован медаљом Обилића. Као поредник прекограничара Малисора свуда се одликовао помирљивошћу и јунаштом. Пок. Миљан је искрено оплакан од свога племена, које га је са најискренијим пијететом испратило до гроба. Мир јуначкој души његовој!

(Парастос Арси Пајевићу). Овдјешњи пријатељи и поштоваоци пок. Арсе Пајевића приређују за покој његове племените душе сјутра у недељу 17. ов. мјес. у 10^{1/2} часова прије подне парастос у влашкој цркви.

(На знање нашим трговцима). Привремени трговачки уговор између Црне

У К Ц. Државної Штампарні